

Skupinová dynamika role

2.
seminář
projekt
Presto

březen 2017

Lektor: Ing Monika Pýchová
Mob.724831375
Metodička prevence
Pedagogicko psychologická poradna v Českých Budějovicích

(zpracovala Edita Mečířová Tobi, Bc. Pavla Nýdlová , Ing. Monika Pýchová)

*Prezentace byla zpracována v rámci projektu „Vzdělávání pedagogických pracovníků pro aktivní práci s třídním kolektivem jako prevence agresivních forem chování a jednání“.
registrační číslo projektu: PRCH-KP-0004/2017*

Projekt je spolufinancován Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy a Jihočeským krajem

Co nás čeká v 2. semináři?

1. Co jste si odnesli z 1. semináře?
2. Dynamika skupiny
3. Pozice dětí ve třídě, role
4. Struktura třídnické hodiny a možnosti jejího vedení
5. Praktický blok – metodika, ctnosti – statečnost a odvaha
6. Reflexe

Opakování nebo HRA NA VŠEZNÁLKA

1. Jaká jsou pravidla komunitního kruhu při jeho vedení učitelem?
2. Jaká pravidla jsou pro účastníky/děti?
3. Co je zpětná vazba?
4. Jak se dělá zpětná vazba?
5. Co není zpětná vazba?
6. CO Z MINULÉ LEKCE SJSEM POUŽIL/A OD MINULÉHO SEMINÁŘE?

„Co o „tom“ víte?“
„Používáte „to“?“
„.. a případně jak?“

Fáze dynamiky školní třídy

- I. první kontakt a orientace, příchod, formování**
- II. boj o moc a kontrola**
- III. důvěrnost a intimita, vyjasnění**
- IV. diferenciacce, jednání**
- V. rozdělení, rozpuštění, rozchod**

Popíšeme si je v:

- Růstu – čím skupina prochází, čeho skupina v daném období dosahuje
- Ohrožení – jaká jsou „ohrožení v dané fázi, na čem pracovat“
- Roli učitele při vedení skupiny v dané fázi
- podpora skupiny v této fázi

1.Fáze – první kontakt a orientace, příchod, formování

Popis:

- očekávání
- získávání informací, oťukávání se
- pro celou skupinu je významný její vedoucí

Ohrožení: **obavy žáků z neznámého**

Role učitele: **PRŮVODCE (jasný postoj, spravedlnost, záruka bezpečí)**

Jak podpořit skupinu:

- program zaměřit na rozvoj osobních vztahů (seznamovačky), odbourávání zábran (ledolamky), zábavné aktivity orientované na vzájemné poznání jednotlivých členů skupiny
- hry s pravidly a na stanovení pravidel (zvědomování limitů), ale pravidla nevytváříme, je to brzo.

2. Fáze – boj o moc a kontrola, bouření, kvašení

Popis:

- Vymezování, vyjasnění si rolí
- vytváření sociálních pozic
- boj o moc, kritika ostatních, konflikty, poštůchování, hodnocení, hluk
- vznikají skupiny, skupinová pravidla a normy

Ohrožení: **obavy žáků o místo**

Role učitele: **MANAGER, KOUČ (zvýšená pozornost vztahům mezi dětmi)**

Jak podpořit skupinu:

- důslednost při dodržování nastavených limitů.
- důslednost při dodržování pravidel při aktivitách a hrách.
- volit témata na podporu utváření žádoucích hodnot a norem.
- **práce s pravidly, strážci – děti**
- aktivity zaměřovat na spolupráci a reflektovat kvalitu spolupráce (výkon je vedlejší) – **bouření a konflikty jsou tak řízené.**
- ledolamky zábavné, uvolňovací, ale i soutěživé.

3. Fáze – důvěrnost, intimita, vyjasnění

- boj o moc ustává, obsazení rolí
- vznik norem a hodnot
- skupina je soudržnější
- jednotlivci jsou již schopni podporovat se navzájem
- začínají budovat mezilidské vztahy

Ohrožení: **obavy žáků ze zranění**

Role učitele: **FACILITÁTOR (podporuje pozitivní zpětnou vazbou, pomáhá jen při mimořádných událostech, rozvíjí dál zralost třídy)**

Jak podpořit skupinu:

- aktivity na spolupráci, zaměřené i na výkon - složitější úkoly
- komunikační aktivity
- přenechávání odpovědnosti na skupině i na jednotlivcích
- tematicky zaměřovat na formování skupinových hodnot a norem (vzájemná pomoc, spolupráce, kamarádství, přátelství, zodpovědnost, opravdovost, empatie a další hodnoty a ctnosti).
- posilování identity třídy
- sebepoznávací aktivity
- uvolňovací s cílem pobavit

4. Fáze – diferenciacie a jednání

- vytváří se pevné vazby mezi jednotlivci
- schopnost vzájemného porozumění
- soudržnost, společné cíle a postupy

Ohrožení: **obavy žáků z degradace**

Role učitele: **KOUČ**

Jak podpořit skupinu:

- směřovat je k dalším možnostem a variantám realizace skupinového dění
- vést ke změně toho, s čím nejsou spokojeni
- nabízet nové úhly pohledu, nové souvislosti
- komunikace, spolupráce a tolerance
- možnosti diskuzních témat, řešení specifických potřeb skupiny
- uvolňovací aktivity s cílem pobavit

5. Fáze – rozpad, rozpuštění, rozdělení

- konec fungování skupiny – viz 6.,9.třída

Ohrožení: **obavy žáků ze ztráty jistoty, vztahů**

Role učitele: **ZÁZEMÍ**

Jak podpořit skupinu:

- Maximální podpora
- bilancování v podobě reflexe a zpětné vazby
- přání a vize
- společenská témata
- osobní hodnoty
- dění ve společnosti

Vývojové fáze třídního kolektivu podle R. Brauna

- 1.– 3. ročník ZŠ = raná, prekohezní fáze
vývoje – normy stanovuje třídní učitel –pokud dítě respektuje nařízení, mluvíme o „slepém dodržování limitů“ – základní prvek, řídící jednotkou motivace pro školní činnost cca do 10 let je EMOCE (potřeba naplnění základních sociálních potřeb místa a opory). Sankce chápe jako emoci ztráty sociální jistoty , né zcela ji rozumí jako dospělý. PRIMÁRNĚ POTŘEBA NALNĚNÍ EMOČNÍ STRÁNKY, NIKOLIV VÝKONOVÉ.
- 4. – 6. ročník ZŠ = prvotní koheze –
uvědomění si příčiny a následku, ustupuje potřeba emoční podpory, je zahájen proces aktivního vnitřního formování postojů, období ,kdy usilování o přijetí je velké – motivace učitelem: etické vedení, spíše pozitivní pochvalou, mlčením, jinak přes sankce je vývoj zpomalen, začíná proces hledání sebesama
- 7. – 9. ročník ZŠ = kohezní fáze

Role, jak je možná znáte

- **alfa** – neformální vůdce skupiny, obvykle nejaktivnější člen, imponující a akceptovaný většinou členů skupiny
- **beta** – tzv. expert, mající specifické předpoklady k navrhování, či alespoň tvořivému rozvíjení variant řešení prezentovaných vůdcem skupiny
- **gama** – většina členů skupiny, spíše pasivní a přizpůsobiví, podléhající nebo se identifikující s vůdcem
- **omega** – outsider skupiny, okrajová pozice, ve skupině bývá spíše neoblíben, „hromosvod“ pro vybíjení agrese skupiny, bývá nejčastěji obviňován za nezdar v dosahování skupinových cílů, za konflikty apod.

Člověk člověku vlkem....

Úkol na příště – hra ve vaší třídě.

Pokuste se je připravit s ohledem na cíl projektu PRESTO – ctnosti !

Odvaha/statečnost

Být pravdivý

Umění pomáhat

Úcta/respekt

Zodpovědnost

Přejeme Vám radost s Vaší třídou.

Ing. Monika Pýchová

*Prezentace byla zpracována v rámci projektu „Vzdělávání pedagogických pracovníků pro aktivní práci s třídním kolektivem jako prevence agresivních forem chování a jednání“.
registrační číslo projektu: PRCH-KP-0004/2017*

Projekt je spolufinancován Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy a Jihočeským krajem

Struktura třídnické hodiny, aneb opáčko:

- Zahájení schůzky - vytvoření společné atmosféry – vytvoření kruhu
- Rituál
- Motivace k činnosti – o čem to dnes bude
- Vlastní činnost
- Ledolamka
- Hlavní téma, hra (o dynamice později 😊)
- Reflexe
- Rituál
- Úklid třídy

„Jaký rituál jste si připravili pro dnešní setkání?“

Rituál zahajuje každé setkání!

Opakujeme:

- uspořádání třídy do kruhu (?)
- specifická forma pozdravu
- úvodní kolečko – „Co všechno jste za uplynulý týden ve třídě prožili?“
- emotikony (nálady)

Uvolnění (Icebraker)- „ledolamka“

„Jakou aktivizační hrou nás obeznámíte v návaznosti na úkol: zaznamenat takovou hru, která je mi nejbližší, kterou mám rád/a?“

„Dokážete ji modifikovat s ohledem na věk dětí?“

Krátká aktivita před hlavním tématem

Volíme ji dle cíle a stavu skupiny

Opakujeme:

- navození příznivého klimatu – uvolnění, zklidnění, aktivace, rozproudění,... - dle našeho cíle)
- získání pozornosti žáků
- uvedení hlavního tématu

Hlavní téma

Zaujímá nejvíce času z celého setkání
Je nositelem prožitku a také hlavního poslání

Hlavní téma je těžiště programu s jasně stanoveným cílem!

Opakujeme:

- Hra nebo diskuzní jasně strukturovaná otázka
- S promyšleným metodickým postupem (spolupráce, seznámení, vzájemné poznávání, sebepoznávání, komunikace apod.)
- S připravenými pomůckami

Prostor pro doznění aktivity; povídání o aktivitě, o jejím průběhu

Otázky zaměřené na postup

Soustředí se na to, jak skupina nebo jednotlivci pracovali, jak se žákům dařilo se mezi sebou domluvit apod.

- „Jak probíhala spolupráce ve vaší skupině?“
- „Jak se vám podařilo domluvit se na nejvhodnějším řešení?“

Otázky zaměřené na znalosti a dovednosti

Tyto otázky reflektují, co se žáci během techniky naučili, jaké nové dovednosti si osvojili nebo jaké své dovednosti mohli v technice využít. Jsou zaměřeny na vnímání vztahových rámců, takže podporují sebepoznání a vzájemné poznávání žáků, uvědomění si důležitosti rozvíjení některých dovedností potřebných pro navazování a udržování mezilidských vztahů (schopnost dělat kompromisy, přijmout ocenění atd.).

- „Co nového jste se dozvěděli o svých spolužácích?“
- „Jakou strategii jste v zadané technice zvolili?“

Otázky zaměřené na vztahy ve třídě

Bud'te opatrní v pokládání otázek, které by otevíraly nějaký závažný problém ve třídě, např. napjaté vztahy mezi některými žáky, protože přímá otázka někdy může situaci pouze otevřít, ale nemusí vést k řešení problému. Problém spíše reflektujte vaší zpětnou vazbou o tom, čeho jste si ve třídě během techniky všimli, a jeho řešení se ve třídě věnujte odděleně.

- „Můžete něco z toho, co jste se nyní naučili, využít i v jiných situacích ve třídě?“
- „Může se něco podobného stát i v naší třídě?“

Správná reflexe je klíč k úspěchu!

Kdy učitel nehodnotí (byť se může vyjádřit ze svého úhlu pohledu z pozice pozorovatele):

Opakujeme:

„bezpečné“ otázky typu:

- co fungovalo,
- co nefungovalo
- co prožívali
- co bylo obtížné
- co snadné
- z čeho mají radost
- Strategie pro příště apod.

Můžete reflektovat i vy?

Je to cílené? Je to pravdivé? (s ohledem například k věku dětí a neovlivnění působení skupiny) - doporučujeme dát třídě vaši zpětnou vazbu na závěr! 😊

Měla by být podána popisným jazykem!

- čeho jste si v průběhu techniky všimli
- co se vám líbilo nebo co myslíte, že by bylo potřeba ještě rozvíjet
- (Tím zdůrazníte jednotlivá ponaučení a zároveň upozorníte na úspěchy, kterých žáci dosáhli.

Ukážete jasné postoje, co oceňujete a co nikoliv

– pro žáky transparentní postoj vede k pocitu jistoty a bezpečí.)

- Získanou zkušenost můžete vztáhnout k nějaké reálné situaci ze života žáků ve třídě

Rituál - závěrečný

Ukončuje každé setkání!

Opakujeme:

- zadání úkolu – pokud učitel chce, aby si žáci na příští setkání něco připravili, o něčem přemýšleli (?)
- závěrečné kolečko – co kdo chce sdělit na závěr (učitel nic neshrnuje, nehodnotí)
- relaxační cvičení – je-li vhodné jej zařadit a je-li dostatek času
- může kopírovat rituál úvodní

Témata TŘÍDNICKÉ HODINY

- Provozní záležitosti
- Vzájemné seznamování a bližší poznávání
- Práce s pravidly
- Aktivní přístup k životu ve třídě
- Identita třídy
- Vztahy ve třídě
- Specifické dovednosti (spolupráce, komunikace, seberegulace, tolerance, odpovědnost apod.)
- Řešení aktuálního dění ve třídě
- Setkání nad dobrými zprávami, aktuální otázky ve třídě
- Diskuze o nejbližších cílech a úkolech, zhodnocení uplynulého týdne, možnosti zlepšení do budoucna
- Příprava vlastních projektů, školní akce apod.
- Specifická prevence

FORMY TŘÍDNICKÉ HODINY

Výuková (výukový kruh, frontální forma)

- pro specifická témata (např. vybrané RFCH)

Diskuzní (diskuzní kruh)

- pro témata týkající se aktuálního dění ve třídě, ve škole, ve společnosti
- pro témata týkající se vztahů, postojů, chování, etikety apod.

Komunitní (komunitní kruh)

- pro pravidelnou práci se vztahy a osobnostním rozvoji
- pro komunikaci o aktuálních prožitcích
- pro řešení aktuálních problémů
- pro přípravu na školní akce

Informační (frontální forma)

- pro informování o školních akcích, seznamování žáků s novými opatřeními ve škole, informace ze školního parlamentu apod.

Společenská

- setkání nad dobrými zprávami u „kulatého stolu“ , v „čajovně“

„Využijete něčeho z toho,
co jste se dozvěděli v reflexi?“

Závěrečné shrnutí, reflexe

- Rituál
- Hlavní téma dne
- Úkoly na příště
- Diskuse